

351.756:340.13(497.7)
351.756:340.13(497.11)**Јована Зиковска**Студент на II циклус студии, Факултет за правни науки, МСУ
Република Северна Македонија

СПОРЕДБА НА ЗАКОНОТ ЗА СТРАНЦИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА СРБИЈА ВО ПОГЛЕД НА ПРЕСТОЈ НА СТРАНЦИ ВО ДВЕТЕ ДРЖАВИ

АПСТРАКТ: Слободното движење на луѓе е еден од фундаменталните принципи на Европската Унија и на секоја друга држава. Можноста странците да живеат и да работат во било која земја, придонесува државите да го менуваат начинот на организација и пристапот кон странците. Сето тоа согласно законски прописи и меѓународни договори. Во овој труд првично е дефиниран поимот "странец" и правната положба на странците.

Во Република Северна Македонија, правната положба на странците е законски дефинирана со Закон за странци. Овој закон ќе се применува во согласност со меѓународните договори кои Република Северна Македонија ги ратификувала согласно со Уставот, а кои го доведуваат странецот во поповолна положба.

За да се согледаат сите права и обврски при престој на странците, како и позитивни и негативни страни на Законот за странци на Република Северна Македонија, ќе се направи компарација со дел од Законот за престој на странци во Република Србија.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: странец, Закон за странци на РСМ, право на странец, престој на странец

COMPARISON OF THE LAW ON FOREIGNERS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND THE REPUBLIC OF SERBIA WITH REGARD TO THE STAY OF FOREIGNERS IN THE TWO STATES

ABSTRACT: The free movement of people is one of the fundamental principles of the European Union and of every other country. The possibility for foreigners to live and work in any country, contributes to countries changing the way of organization and approach to foreigners. All in accordance with legal regulations and international agreements. In this paper, the term "foreigner" and the legal position of foreigners are defined initially.

In the Republic of North Macedonia, the legal position of foreigners is legally defined by the Law on foreigners. This law will be applied in accordance with the international agreements that the Republic of North Macedonia has ratified in accordance with the Constitution, and which bring the foreigner to a more favorable position.

In order to understand all the rights and obligations during the stay of foreigners, as well as positive and negative aspects of the Law on foreigners of the Republic of North Macedonia, a comparison will be made with part of the Law on the stay of foreigners in the Republic of Serbia.

KEY WORDS: foreigner, Law on foreigners of RSM, right of a foreigner, residence of a foreigner.

ВОВЕД

РСМ нема долга традиција на имиграција на странци во земјата. Од независноста во 1991 наваму најголем број на странци кои живеат во државата се од земјите од регионот. Во последните неколку години бројот на странци неколкукратно се зголеми и тоа пред се како резултат на инвестициите во економските зони, но и на развојот на приватните образовни институции кои од година во година привлекуваат голем број на странци кои студираат во Македонија.¹

За да можиме подетално да го објасниме поимот странец, најдобро би било да се даде дефиниција на поимот странец од правен аспект. „Странец“ е лице кое не е државјанин на Република Северна Македонија и лице без државјанство, односно лице кое ниедна држава по сила на својот закон не го смета за свој државјанин.²

Правен статус на странците е дефиниран според Член 4:

1. Странците за време на нивниот законски престој во Република Северна Македонија ги имаат истите права и обврски како и државјаните на Република Северна Македонија, освен ако поинаку не е определено со закон.
2. За време на престојот во Република Северна Македонија, странците се должни да се придржуваат кон Уставот на Република Северна Македонија, законите, другите прописи и актите на органите на државната власт, како и во согласност со обврските утврдени со ратификуваните меѓународни договори.

Од посебна важност е контролата на движење и престој на странци и тоа дефиниран според член 7: Работите во врска со контролата на движењето и престојот на странците во Република Северна Македонија ги врши Министерството за внатрешни работи, доколку со закон не е определена надлежност на друг орган.

1. ПОИМ ЗА СТРАНЕЦ И ПРАВНА ПОЛОЖБА НА СТРАНЦИТЕ³

Под странец се подразбира секое физичко лице кое нема државјанство на Република Северна Македонија. Исто така, под поимот странец, во поширока смисла, се подразбира и правно лице кое нема припадност (националност) на Република Северна Македонија.

Збирот на правните норми со кои се определува можноста странските физички и правни лица да се појавуваат како носители на граѓански субјективни права, односно на т.н. „приватни права“ во правната наука се нарекува „правна положба на странците“. Правилата кои ја сочинуваат оваа целина имаат за цел да определат дали странците на територијата на определена држава можат да се стекнуваат со семејни, наследни, облигациони и стварни права, да засноваат работен однос или пак да ползуваат права од интелектуалната сопственост.

Во Република Северна Македонија, правната положба на странците

1 Авди, Н.; Здравкова, И.; Горчевски, Д.: (2020) Анализа на политиките и услугите достапни за странците во Република Северна Македонија, Скопје: Македонско здружение на млади правници

2 ЗАКОН ЗА СТРАНЦИ - пречистен текст (декември 2021)
[https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf)

3 Т.Дескоски, В.Доковски: Меѓународно приватно право, Правен факултет „Јустинијан Први“ Универзитетот „Св Кирил и Методиј“ Скопје (2021).

традиционално се изучува како дел од меѓународното приватно право, при што како едно од најважните прашања се сметаше тоа дали странец може да биде титулар на одредено граѓанско субјективно право. Со развојот на меѓународното приватно право, денес централното место има на судирот на закони.

1.1 Основни карактеристики на правната положба на странците

Правната положба на странците како што напоменавме се регулира со примена на непосредниот метод, при што е задолжително почитување на правилата содржина во меѓународните договори. И не само почитување на правилата на меѓународните договори, кај правната положба на странците голема улога имаат и меѓународните обичаи како и останатите извори на меѓународното јавно право. Ова од причина што правилата на меѓународното јавно право ги поставуваат стандардите за заштита на посебните категории на странци – бегалците и апатридите. Меѓународното приватно право не ги изучува јавно правните елементи на правната положба на овие посебни категории, туку ја анализира како овие лица можат да се стапат во одреден граѓанскоправен однос. Од овие причини, основни карактеристики на правната положба на странците се: а) непосредното регулирање; б) примена на принципот на територијалитет и в) почитување на минималните меѓународни стандарди.

1.2 Услови под кои странците можат да ползуваат релативно резервирани права

Оваа група на права означува дека се бара исполнување на дополнителен услов кој не се бара за домашните државјани. Тоа се: (а) заемноста (реципроцитет); (б) специјално одобрение (концесија); (в) статусот на штитеник (бегалец); (г) припадноста на определена етничка група, (д) специјално одобрение за населување; и (ф) фактички домицил на домашна територија.

2. КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ЗАКОНОТ ЗА СТРАНЦИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО ЗАКОНОТ ЗА СТРАНЦИ НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА ВО ПОГЛЕД НА ПРЕСТОЈ НА СТРАНЦИ ВО ДВЕТЕ ДРЖАВИ

За да се согледаат сите права и обврски на странците, како и позитивни и негативни страни на Законот за странци на Република Северна Македонија,⁴ ќе се направи компарација со Законот за странци во држава од регионот односно Република Србија, во поглед на престој на странци. За подобра анализа направен е паралелен преглед на содржината на Законот за странци на двете земја поодделно. Споредбата е дадена во табела 1.

2.1 Анализа на добиените резултати:

Споредувајќи ги двата закони, во поглед на престој на странци, разликата е што во законот на странци на РСМ за разлика од РС, не се регулира Дозвола

4 ЗАКОН ЗА СТРАНЦИ (Редакциски пречистениот текст на Законот за странци ги опфаќа: основниот текст на Законот, објавен во „Службен весник на РМ“ бр.97/18, Законот за изменување и дополнување на Законот за странци, објавен во „Службен весник на РСМ“ бр.108/19 и Законот за изменување и дополнување на Законот за странци, објавен во „Службен весник на РСМ“ бр.294/21, во кои е означено времето на нивното влегување во сила и примена.)

[https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf)

Законот за странци во РСМ	Законот за странци во РС
Глава IV - Престој на странци Дефинирање на престој на странец 1. Краткорочен престој - Дефинирање на краткорочен престој - Престанување на краткорочен престој - Откажување на краткорочен престој - Надлежност за донесување решение за откажување краткорочен престој 2. Привремен престој 2.1 Причини за привремен престој - Услови за одобрување на привремен престој 2.2 Постапка за одобрување на привремен престој - Барање за одобрување привремен престој - Постапување на дипломатско-конзуларното претставништво на РСМ во странство по поднесеното барање - Надлежност за донесување решение по поднесено барање за одобрување привремен престој - Дозвола за привремен престој - Продолжување на привремен престој 2.3. Привремен престој заради различни причини а) Привремен престој заради работа 2.3.1 Привремен престој заради вработување - Услови за привремен престој заради вработување - Привремен престој заради сезонско вработување - Услови за привремен престој заради сезонско вработување - Привремен престој за упатени работници - Привремен престој за упатени работници б) Привремен престој заради школување, студирање или изучување јазик на кој се изведува наставата в) Приврем. престој заради учество во програми на меѓународна размена на ученици или студенти г) Привремен престој заради специјализација,	IV Престој на странци - Краткотрајни престој на странци - Привремен престој - Поднесување барање за привремен престој и рокови - Надлежност за одлучување - Општи услови за издавање привремен престој - Траење на привремен престој - Одбивање на барање за привремен престој, - Привремен престој по основ на запослување, - Дозвола за привремен престој и работа на странци (Единствена дозвола) - Поднесување барање за единствена дозвола - Услови за издавање на единствена дозвола - Постапка на одлучување - Основ на издавање единствена дозвола - Одбивање на барање за единствена дозвола, - Важење на единствена дозвола, - Престанок на важење на единствена дозвола, - Привремен престој по основ на школување или учење јазик - Привремен престој по основ на студирање - Привремен престој по основ на учество во програмата на меѓународна размена ученици и студенти - Привремен престој по основ на научно-истражувачка работа или други научно-образовни активности - Привремен престој по основ на обавување верски служби - Привремен престој заради лекување или нега - Привремен престој по основ сопственост на недвижност - Привремен престој врз основа на семејно обединување

Законот за странци во РСМ	Законот за странци во РС
специјализација, стручно усовршување или практично оспособување д) Привремен престој заради волонтерство е) Привремен престој заради лекување з) Привремен престој врз основа на семејно обединување с) Одобрување привремен престој на странец кој е член на потесното семејство на државјанин на РСМ и) Привремен престој на странец кој по потекло е од РСМ ј) Привремен престој на дете на странец родено во РСМ, к) Привремен престој на странец кој стекнал право на сопственост на стан, станбена зграда или кука на територијата на РСМ л) Привремен престој поради хуманитарни причини 3. Престанување на привремен престој а) Одземање на привремен престој б) Престанок на привремен престој 4. Постојан престој 4.1 Одобрување постојан престој (5 год) 4.2 Престанување на постојан престој а) Одземање постојан престој б) Престанок на постојан престој 5. Облик и содржина на дозвола за престој 6. Ограничување или забрана за движење на странци во Република Северна Македонија	- Привремен престој за член на семејство на странец на кој му е одобрен азил - Рок на важење на привремен престој по основ на спојување на семејството - Привремен престој на малолетен странец роден на територијата на Република Србија - Самостоен престој - Брак од корист - Привремен престој поради хуманитарни причини - Привремен престој на странец за кого се претпоставува да е жртва на трговија со луѓе - Привремен престој на жртва од трговија со луѓе - Престанок на хуманитарен престој и привремен престој за жртва на трговија со луѓе - Начела при одлучување - Престанок на привремениот престој - Постојан престој - Постојан престој во посебни случаи - Надлежност на одлучување - Услови за одобрување на постојан престој (3 год) - Одбивање на барање за постојан престој - Престанок на правото за стален престој - Повторно стекнување на право за постојано настојување

за привремен престој и работа на странци (Единствена дозвола), Привремен престој по основ на обавување верски служби, Привремен престој на малолетен странец роден на територијата на Република Србија, Привремен престој на странец за кого се претпоставува да е жртва на трговија со луѓе, Престанок на хуманитарен престој и привремен престој за жртва на трговија со луѓе, Престанок на хуманитарен престој и привремен престој за жртва на трговија со луѓе, Начела при одлучување, Постојан престој во посебни случаи, Повторно стекнување на право за постојано настојување.

Според законот на странци во РСМ, стекнување на право за постојан престој е 5 години а додека кај РС стекнување право за постојан престој е 3 години.

ЗАКЛУЧОК

Во овој труд првично е дефиниран поимот "странец" и правната положба на странците. Направена е класификација на приватните права според степенот на нивната достапност на страните. Дефинирани се условите под кои странците можат да ползуваат релативно резервирани права. Сето тоа е опишано во Законот за странци на Република Северна Македонија. Со овој закон покрај другото се уредуваат условите за престој на странците како и правата и должностите на странците во Република Северна Македонија. За да се согледаат сите позитивни и негативни страни на овој закон направена е компарација со Законот за странци на Република Србија.

Споредувајќи ги двата закони, во поглед на престој на странци, разликата е што во законот на странци на РСМ за разлика од РС, не се регулира: Дозвола за привремен престој и работа на странци (Единствена дозвола), Привремен престој по основ на обавување верски служби, Привремен престој на малолетен странец роден на територијата на Република Србија, Привремен престој на странец за кого се претпоставува да е жртва на трговија со луѓе, Престанок на хуманитарен престој и привремен престој за жртва на трговија со луѓе, Престанок на хуманитарен престој и привремен престој за жртва на трговија со луѓе, Начела при одлучување, Постојан престој во посебни случаи, Повторно стекнување на право за постојано настојување.

Според законот на странци во РСМ, стекнување на право за постојан престој е 5 години а додека кај РС стекнување право за постојан престој е 3 години.

Овој труд ќе придонеси кон подобрување на законската правната рамка за престој на странците во Република Северна Македонија, за регулирање на легалните и илегалните миграциони движења како и напредок во однос на воспоставувањето и развојот на централна база на податоци за странци.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Авди, Н.; Здравкова, И.; Ѓорчевски, Д.:(2020) Анализа на политиките и услугите достапни за странците во Република Северна Македонија, Скопје: Македонско здружение на млади правници
2. ЗАКОН ЗА СТРАНЦИ -пречистен текст (декември 2021) [https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf)
3. Т.Дескоски, В.Доковски: Меѓународно приватно право, Правен факултет, „Јустинијан Први“ Универзитетот, „Св Кирил и Методиј“ Скопје (2021).
4. ЗАКОН ЗА СТРАНЦИ (Редакциски пречистениот текст на Законот за странци ги опфаќа: основниот текст на Законот, објавен во „Службен весник на РМ“ бр.97/18, Законот за изменување и дополнување на Законот за странци, објавен во „Службен весник на РСМ“ бр.108/19 и Законот за изменување и дополнување на Законот за странци, објавен во „Службен весник на РСМ“ бр.294/21, во кои е означено времето на нивното влегување во сила и примена.)
5. [https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf) ZAKON O STRANCIMA (('Sl. glasnik RS', br. 24/2018, 31/2019 i 62/2023) https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_strancima.html